

Rahkoset

Rahkosten sukuseura ry:n lehti
2/2013 – 19. vuosikerta – 24. numero

Sukukokouksen tunnelmia – sivu 6

Kun joulurauha järkkyy – sivu 10

Isäksi ja pojaksi luullut Rahkoset – sivu 16

Suvun nopein maratoonari – sivu 18

RAHKOSTEN SUKUSEURAN HALLITUS

Rahkonen Seppo, puheenjohtaja
044 3773226
seppo.rahkonen (at) suomi24.fi
Rantakiventie 8a
00960 Helsinki

Keski-Rahkonen Olavi
040 8395237
olavikr (at) gmail.com
Aarnivalkeantie 10 E
02100 Espoo

Rahkonen Olavi, varapuheenjohtaja
014-3722528, 045 78813161
Oleva.rahkonen (at) lisanet.fi
Mankolantie 27
40200 Jyväskylä

Rahkonen Veikko
0400 657550
veikko.rahkonen (at) elisanet.fi
Otavankatu 3 B
11130 Riihimäki

Liimatainen Helvi, rahastonhoitaja
0400 686409
helvi.liimatainen (at) sci.fi
Lunttilantie 22
43100 Saarijärvi

Kärri Maija, sihteeri
040 5041821
maija.karri (at) pp.inet.fi
Kärrinkatu 2
53500 Lappeenranta

Rahkonen Jorma, sukulehden tekijä
050 3470083
jorma.rahkonen (at) kolumbus.fi
Tavintie 8 B 22
40400 Jyväskylä

Rahkonen Jukka
044 5854734
j.rahkonen (at) saunalahti.fi
Tikkamannilantie 168
41160 Tikkakoski

Keski-Rahkonen Lauri
044 2974046
lauri.keski-rahkonen (at) kase.fi
Viitasalontie 7
69300 Toholampi

Rahkonen Kyösti
045 2756272
kyosti.rahkonen (at) gmail.com
Kiveläntie 4 as. 6
42700 Keuruu

Rahkosten sukuseuran jäsenmaksu on 10 euroa / vuosi. Ainaisjäsenmaksu on 100 euroa.

Kannen kuvassa: Rahkosten sukukokouksen nuorin osallistuja Alex Rajama poseerasi isänsä Petri Rajaman sylissä. Kuva: Jorma Rahkonen

Rahkoset-lehti: joulukuu 2013. 19.vuosikerta, 24. numero
Päätoimittaja: Jorma Rahkonen, Tavintie 8 B 22, 40400 Jyväskylä, p. 050 347 0083,
sähköposti: jorma.rahkonen (at) kolumbus.fi

Paino: Mediasepät Oy, Jyväskylä

Tämä on sinulle, joka haluat tietää suvustamme enemmän.

Tavoitteenamme on saada sukukirjamme ensimmäinen osa (vuodet 1550-1809) valmiiksi kesän 2015 sukukokoukseen mennessä. Pieni kirjoittajaryhmämme tekee parhaansa, mutta tarvitsemme tiimimme pari toimijaa lisää:

Kirjoittajan, joka kokoaa valmiista tutkimusaineistoista Saarijärven sukuhaaraa koskevan kirjaosan

sekä

Projektinjohtajan, joka neuvottelee ja toteuttaa käsikirjoituksen painatuksen kilpailuttamalla

Toimimme palkattomasti, mutta voimme korvata kustannukset. Vastineeksi tarjoamme löytämisen ja tietämisen iloa sekä jo kahdessa sukukokouksessa valitut työtö-
verit.

Jos olet kiinnostunut tai tunnet sopivan henkilön, pääset mukaan ottamalla yhteyden sukuseuran puheenjohtajaan Seppo Rahkoseen (puhelin 044 3773226 tai sähköposti seppo.rahkonen (at) suomi24.fi).

Puheenjohtajan ajatuksia

Tervehdys Teille arvoisat sukuseuramme jäsenet!

Istuin kesämökkini tuvassa katsellen tummiksi hahmoiksi muuttuvia rannan puita illan hämärtyessä, kun sukulehtemme toimittaja Jorma Rahkonen soitti ja kyseli tätä kirjoitusta. Olin luvannut laatia sen tulevaan sukulehteemme. Onneksi on kannettava tietokone mukanani, istumaan vain sen ääreen ja muokkaamaan sanoja ja lauseita biteiksi. Näin tänä päivänä, vähemmän enää kynällä kirjoitetaan.

Vietimme kymmenettä sukukokousta viime heinäkuussa Laukaan Peurungassa. Meitä oli paljon mukana, mutta lisääkin olisi toki mahtunut. Kiitos kokouksen järjestäjille, erityisesti Helvi Liimataiselle.

Kokous valitsi allekirjoittaneen puheenjohtajaksi Olavi Rahkosen seuraajana. Vaihdoimme siis vetovastuuta, Olli jatkaa hallituksessa varapuheenjohtajana. Hänet palkittiin ansiokkaasta työstään uudella sukumme standaarilla muutaman muun ansioituneen ohella. Kiitos teille, jotka olette olleet seuramme perustajia ja pitkäaikaisia toimijoita.

Juhlakokous Saarijärvellä

Päätimme kesän sukukokouksessa pitää seuraavan sukukokouksemme Saarijärvellä heinä-elokuun vaihteessa 2015. Tuolloin tulee kuluneeksi 20 vuotta seuramme perustamisesta. Hallitus on jo aloittanut valmistelut paikkaa tiedustelemalla. Jorma tiedottaa sukulehdessämme, kuinka valmistelu etenee.

Muistelen Olavi Keski-Rahkosen joskus kertoneen, että Rahkosen eri sukuhaaroihin kuuluvia henkilöitä olisi noin kuusi tuhatta. Heistä on meitä sukuseuramme jäseniä noin 120, siis vain pieni murto-osa. Jospa yrittäisimme kukin omassa sukupiirissämme tehdä seuraa tunnetuksi ja saada juhlakokoukseen uusia jäseniä.

Seppo Rahkonen esitti sukukokouksessa kaikuja kaskimailta ja karjamajoilta.

Sukuseuramme keskeisenä asiana on tietysti sukututkimus. Sen tuloksena pyrimme saamaan seuraavaan kokoukseen mennessä valmiiksi sukukirjan ensimmäisen osan. Se käsittelee ajan 1500-luvulta vuoteen 1809, jolloin Suomi siirtyi Ruotsin kuninkaan alamaisuudesta Venäjälle ja vähää myöhemmin Venäjän keisarin hallitsemaksi suuriruhtinaskunnaksi. Tuon ajan tutkimus perustuu kirkon ja julkishallinnon säilyneisiin asiakirjoihin. Perimätietoa sukuhaarojen vanhoista vaiheista on niukasti saatavissa.

Saarijärven osuudelle kirjoittaja

Tällä hetkellä ovat Ullavan ja Karjalan kannaksen Rahkosten tarinat muokkautumassa luvuiksi kirjaan. Saarijärven Rahkosten osuus

tarvitsisi kirjoittajan, tutkimustietoa on jo melko kattavasti olemassa. Rahkosen sukua on pitkään asunut myös Alatorniolla ja Muhoksella. Pyrimme selvittämään näiden sukujen alkuperää ja mahdollista liittymää sukukokonaisuuteemme.

Valitettavasti pieni tutkija-kirjoittajajoukkomme ei ilman apuvoimia pysty selviytymään suuresta urakasta. Vetoankin Teihin tutkija- ja kirjoittajahenkilöiden löytämiseksi puutuville osille.

Sukutarinat muistiin

Sukukirjan toisen ja kolmannen osan aineiston kokoaminen pitäisi myös käynnistää. Toinen osa käsittäisi sukumme vaiheet Venäjän vallan aikana ja kolmas osa Suomen itsenäisyyden ajan. Näiltä ajoilta meillä itse kullakin on jo sukuhaaramme ja perheemme perimätietoja. Näistä ovat mainioita esimerkkejä kirjoitukset sukulehtemme aikaisemmissa numeroissa.

Kirjoitakaa muistiin vanhat sukutarinat. Ne täydentävät melko kuivaa sukupuukuvausta, jossa selvitetään kuka oli keiden poika tai tytär. Elämän kirjo onnenpäivineen, vaikeuksineen ja suruineen ovat mielestäni sukututkimuksen parasta antia.

Sukulehti saapuu jäsenillemme jouluksi. Toivotan Teille mukavia lukuhetkiä sekä rauhaa joulun aikaa perheidenne ja läheistenne kanssa.

Seppo Rahkonen osallistui sukukokoukseen puolisonsa Marja-Riitta Hirvosen kanssa.

Pian päättyvä vuosi on ollut monille meistä kovin epävarmaa aikaa. Toivon, että uusi vuosi tuo valoisammat talousnäkymät ja antaa uskoa tulevaisuuteen.

Seppo Rahkonen

Rahkosten Sukuseura ry:n hallituksen puheenjohtaja

Peurungan tunnelmia

Mistä tietää, että heinäkuussa on lämmin lauantai? Rahkosten sukukokouksen järjestämispäivästä tietysti. Vuonna 2011 kokous osui hellepäiväksi ja myös tänä vuonna mukavan kesäiseksi päiväksi.

Lauantaina 27.7. viitisenkymmentä Rahkosta suuntasi Keski-Suomeen, Kylpylähotelli Peurunkaan Laukaaseen, jossa järjestettiin Rahkosten kymmenes sukukokous. Osallistujamäärä on vakiintunut melko pieneksi. Ilahduttavinta oli, että sukukokouksessa oli nyt mukana useita pieniä lapsia. Myös muutama varttuneempi osallistuja oli mukana ensimmäistä kertaa.

Sukukokouksen tärkeintä antia ei ole itse kokous, vaan sukulaisten tapaaminen ja yhdessäolo.

Sukuseuran hallituksessa muutama olisi halunnut jo luopua paikastaan, mutta halukkaita nuorempia ei löytynyt tehtäviin. Niinpä edellinen hallitus valittiin jatkamaan tehtävässään.

Ainoa muutos oli puheenjohtajan vaihtuminen, kun vuodesta 1999 lähtien sukuseuraa johtanut Olavi Rahkonen halusi luopua tehtävästä. Hän jatkaa hallituksen varapuheenjohtajana.

Uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Seppo Rahkonen Helsingistä. Hallituksessa jatkavat Lauri Keski-Rahkonen, Olavi Keski-Rahkonen, Maija Kärri, Helvi Liimatainen, Jorma Rahkonen, Jukka Rahkonen, Kyösti Rahkonen ja Veikko Rahkonen.

Jäsenmaksu pidettiin entisellään. Se on 10 euroa henkilöltä vuodessa. Ainaisjäsenmaksu on edelleen 100 euroa.

Luka Rajamalle (sukukokouksen aikaan 1 v. 7 kk) päivän mukavimpia hetkiä oli jäätelön syönti. Luka on Markku Rajaman poika ja sukukokouksen vanhimman osallistujan Frances Rajaman pojanpoika. Kuva: Markku Rajama

Sukuseuran pitkäaikaisia toimijoita palkittiin sukuseuran standaaareilla. Olavi Rahkonen (vasemmalla), Jorma Rahkonen, Pauli Rahkonen, Helvi Liimatainen, Olavi Keski-Rahkonen, Eero Hiironen ja Maija Kärri saivat huomionosoituksen. Kuva: Pirjo Rahkonen

Moni ehti lähteä kotiin ennen pakollisia kuvioita eli virallista sukukokousta. Hannu Luotola veti kokouksen läpi napakalla tyyllillään (seinän vieressä oikealla). Puheenjohtajan tehtävät jättänyt Olavi Rahkonen vastasi kysymyksiin. Kuva: Markku Rajama

Onnetar suosi Frances Rajamaa ja monta muuta sukukokoukseen osallistujaa. Petri Rajama auttoi palkintojen valinnassa. Kuva: Markku Rajama

Sukukokouksen musiikkiesityksistä vastasivat Lotta Pekonen ja kahdeksanvuotias tytär Himmu Pekonen. Kuva: Jorma Rahkonen

Suvun tapaaminen alkoi Peurungassa yhteisellä lounaalla. Näissä maisemissa Keski-Suomi näytti parhaita puoliaan. Kuva: Markku Rajama

Saarijärveläiset Erkki ja Anneli Varttainen osallistuivat sukukokoukseen ensimmäistä kertaa. Anneli innostui selvittämään Rahkos-juuriaan pari vuotta sitten. Kuva: Jorma Rahkonen

Järkkyyneestä joulurauhasta

Olavi Keski-Rahkonen

*Kivijärven kiltit miehet,
Vahvat Vastingin uroot
Nuijat nurkisa pitävät,
Sopeissa sota-aseet,
Pimiäsä pitkät varret.
Joilla huovia hosuvat,
ryytteriä rytkyttävät.
Sieltä Saarelle samovat,
urot oitse iokenevat
Sota-aseis sotimahan.*

*Veri parskui paidan päälle
Suolet sinkoisit sisältä
Ryyttereist' ryvetetyistä
Huovista hosotetuista.
Kilju killitkin orihit,
rautarengaita ramisti ... ?
Huovi-huora huokuvainen ... [1]*

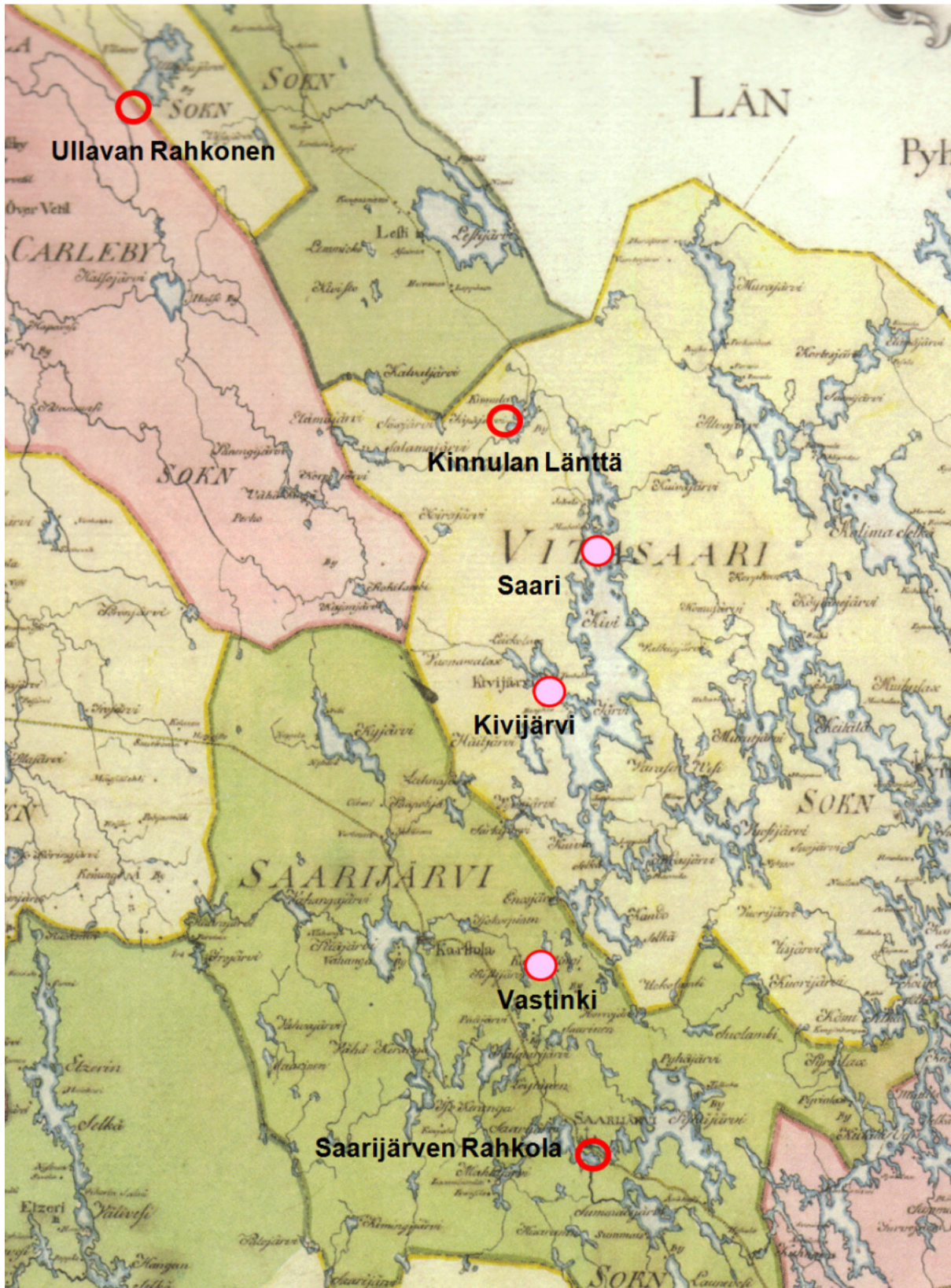
Tämän Viitasaarelta muistiinmerkityn kansanrunon sisältö ja joulurauha sopivat heikosti yhteen. Silti se oli todellisuutta laajan Rautalammin emäpitäjän pohjoispäässä joulun välipäivinä 1595, kaksi vuotta ennen Nuijasodan puhkeamista.

Useita Rahkosen suvun perheitä ja heidän lähisukulaisiaan asui 1500-luvun lopulla tuolla alueella, joka käsitti suurin piirtein koko nykyisen Keski-Suomen maakunnan. Kuvaan 1 on piirretty muutamia tähän liittyviä paikkoja [2]. Alueen pysyvä asutus oli alkanut kasvaa rajusti vuosisadan puolivälissä. 1590-luvulla muuttovirta kaakosta luoteeseen jatkui vilkkaana, sillä tilaa oli vielä. Toimeentulo hankittiin sekataloudella, jossa ruoka tuli kaskista ja karjasta, mutta luontais- ja erätalouden keinot: marjat, kala, metsänriista ja turkikset olivat viljelyn ohella merkittäviä elämisen edellytyksiä. Saarijärven Rahkolan – silloin jo sukupolven asutun – voimme piirtää varmasti kartallekin, mutta sukua oli muuallakin. Kaskeaminen vaati paljon työvoimaa. Taloissa, joiden isännät vain tunemme nimeltä, oli muutakin väkeä erilaisissa suhteissa isäntäperheeseen.

Vaikka oltiin erämaapitäjässä ja Euroopan laidalla, suuren maailman mainingit ulottuivat näidenkin ihmisten arkipäivään – toisinaan käsittämättömän raskaasti. Nuijasodasta

on kirjoitettu erittäin paljon, mutta Mirikka Lappalainen satoi sen kirjassaan Susimessu [3] eurooppalaiseen kehyksiin: (i) Sigismundin vallanperimystaisteluun ja (ii) vastauskonpuhdistukseen. Jälkimmäisen alueellinen ilmenemismuoto oli *Missio Suetica* (Operaatio Ruotsi) [4], jesuiittojen hanke, jota paikallisesti johti paavin lähettiläs *Germanico Malaspina* [5]. Katolisen kirkon ja sen vahvimman tukijan Espanjan näkökulmasta *Missio Suetica* oli yritys tuhota katolisen kirkon kerettiläinen syöpä tekemällä hyökkäys protestanttien selustaan käyttäen oletettua heikkoa lenkkiä. Kahdeksankymmenvuotinen sota eli Alankomaiden vapaus-sota [6] oli käynnissä ja Alankomaat sekä Englanti olivat Espanjan vastustajia. Kuvassa 2 on Euroopan kartalla suurilla ympyröillä osoitettu tässä tärkeimpien hallitsijoiden kaupungit ja pienillä ympyröillä muut aiheeseen liittyvät kaupungit. Näemme, että koko Eurooppa vaikutti epäsuorasti sukumme vaiheisiin: tästä aika- ja pakomatkestasta tämän lehden takasivulla Rahkosten tuoreita vaikutelmia *Missio Suetican* syntymäpaikalta Roomasta.

Mission idea oli, että Juhana III:n poika Sigismund [7] – jo silloin Puolan kuningas – tultuaan kruunatuksi myös Ruotsin kuninkaaksi nimittäisi piispoiksi vahvat katoliset henkilöt, jota kautta Rooman kirkko palautettaisiin valtakuntaan. Seuraavaksi Älvsborgin

Kuva 1. Rautalammin kapinaan liittyviä paikkoja [2].

linnoitus Göta-joen suulla – Ruotsin senaikai- si olisi Puolan joukkojen turvin tukevasti
 nen ainut satama länteen – luovutettaisiin es- Rooman piirissä, sitten hyökättäisiin Englan-
 panjalaisille laivastotukikohdaksi. Kun Ruot- tiin kahdesta suunnasta. Manner-Euroopan

protestantit olisi saarrettu ja toivottomassa asemassa [3].

Juhana III:n kuoltua 1592 Ruotsin valtakunta joutui epävakaiseen tilaan. Laillinen kruununperijä, Sigismund istui jo Puolan valtaistuimella ja asui Krakovassa, joten Ruotsissa paikallisen vallan käyttäjistä tuli ylitarjontaa. Päätekijät olivat (i) ylhäisaatelistosta koostuva valtaneuvosto, (ii) Kaarle-herttua ja (iii) Sigismundille uskolliset. Jokaisella ryhmällä oli erisuuntaisia tavoitteita. Viimeisen ryhmän voimamies oli marski Klaus Fleming [8], sotavoimien päällikkö käynnissä olevassa Venäjän sodassa, käytännössä sotilasdiktatori.

Sodan välirauha oli solmittu 20.1.1593 kahdeksi vuodeksi ja sotilaat sijoitettiin asukkaiden keskuuteen linnaleiriin. Se kävi talonpoikien voimille ja johti välienselvittelyyn. Marski kirjoittaa Kaarle-herttualle 12.10.1593: "Talonpojat ovat tulleet hulluiksi (...) he ovat lyöneet sotilaita hengiltä ja kohdelleet heitä kaltoin, kokoontuneet yhteen ja tehneet itsestään sotaeverstejä." Marski oli käynyt itse Rautalammin rahvaan kapinallista mieltä hillitsemässä. Silloin talonpojat pakenivat metsiin; kuitenkin muutamat saatiin kiinni ja mestattiin [3].

Sigismund kruunattiin Ruotsin kuninkaaksi Upsalassa 19.2.1594, mutta sen saadakseen hän joutui myöntämään pitävänsä voimassa vuoden 1593 Uppsalan kokouksen päätöksen, jossa luterilaisuus määrättiin valtakunnan ainoaksi uskonnoksi. *Missio Suetican* ensimmäinen näytös oli surkeasti epäonnistunut. Kuningas palasi kohta Puolaan, mutta hänen uskollisin tukijansa oli marski Fleming. Hän piti yhteyttä kuninkaaseen ohi hallitsevan valtaneuvoston, jonka johdossa oli Kaarle-herttua.

Kun Täyssinän rauha solmittiin 18.5.1595 Venäjän kanssa, Suomessa odotettiin sotaväen kotiuttamista, mutta marski sijoitti sen taasen linnaleiriin. Suomessa olevaa armeijaa hän piti varalla käytettäväksi välien selvittämiseen Ruotsin puolella Kaarle-herttuan

kanssa. Sotilaat olivat palkattuja, joten määräästä saattoi tulla erimielisyyttä, kun vastakkain oli siviiliväestö ja aseistetut vieraat ammattisotilaat. Puolueetonta osapuolta kiistan ratkaisemiseen ei ollut. Pahimmillaan linnaleiri oli silkkää ryöstelyä, Lappalainen päättelä [3].

Johdantoruno on siitä elävä näyte. Joulukuksi 1595 viiden hengen osasto Uplannin lipustosta Hans Nilssonin johdolla oli asettunut Viitasaaren Kivijärvelle. Joulukuksi he olivat tavan mukaan keränneet ylimääräisen palkan annoksen. Ruokaa ja juomaa oli eikä naisseuraakaan sotilailta puuttunut. Kustantajat päätelivät, että asiasta on tehtävä loppu. Viimeinen joulupäivä, ilmeisesti viattomien lasten päivä 27.12. valittiin sopivaksi toiminta-ajaksi. Ainakin Kalavastingin ja Kivijärven aseuntoiset miehet kokoontuivat. Syntyi kahakka, jonka runon mukaan oritkin tallissa panivat merkille. Avanto valittiin keinoksi, koska paikallisen juridisen tulkinnan mukaan siinä ei tapahtunut verenvuodatusta, johon lain ankaria pykälä olisi voitu soveltaa. Teoria oli hyvä, käytäntö vähän sottaistempi.

Työnsä tehtyään joukko lähti naapurikylään Saarelle. Ehkä siellä oli jo saatu tapahtumista vihiä, sillä kaksi sotilasta pääsi karkuun ja välitti tiedon laajalle alueelle sijoittuneelle lippukunnan viidennekselle, josta kerättiin rankaisuretkikunta. Neljä ratsumiestä palveli-joinen Mauri Skytten johdolla eli yhteensä kahdeksan miehen osasto lähti liikkeelle. Terrori oli ryhmän keino ja sitä piti tunteman koko Häme [11-14]. Pahinta riehunta oli kuitenkin tapahtumapaikalla, Viitasaaren Kivijärvellä, mistä kerrotaan Rautalammin käräjien pöytäkirjassa 23.3.1596. Menemättä yksityiskohtiin ryhmän tilille kertyi tuhopoltto, vahingontekoa, ryöstöjä, kidutus (elävältä nylkeminen), yksi kuolemantuottamus 12-vuotiaalle poikaselle, 11 yksilöityä miesten, naisten ja lasten törkeää pahoinpitelyä sekä kaksi joukkoraiskausta, jonka toinen uhri oli 14-vuotias piikatyttö, [12].

Useat väkivallan kohteiksi joutuneista on mainittu nimeltä siten, että heidän asuinpaik-

Kuva 2. Missio Sueticaan liittyviä Euroopan hallituspaikkoja 1500-luvun lopulla (isot ympyrät), kaupunkeja (pienet ympyrät), muita tapahtumapaikkoja (avoimet pienet ympyrät) sekä taistelupaikkoja (kolmiot).

kansa sekä myös henkilöllisyytensä selviää. Näyttää siltä, että uhrin olivat satunnaisesti paikalla tavattuja eikä varsinaisia ratsumiesten tuhoamisoperaation suunnittelijoita, jotka olivat vihjeen saatuaan siirtyneet turvallisimmille paikoille. Kuvan 1 kartasta selviää, että Kivijärvi sijaitsi juuri sillä alueella, josta perimätiedon mukaan Ullavan Rahkosen asukkaat tulivat [15]. Asiakirjatieto saman vuoden

heinäkuulta kertoo, että Rautalammilta lähteneeksi epäiltyjä uudisasukkaita kohdeltiin samoin terrorimenetelmin Kiimingissä asti, [12].

Rautalammin kapina oli pieni alkusoitto tapahtumasarjassa, josta seuraavana vuonna kehittyi koko Suomen käsittävä tragedia, nuijasota. Pohjanmaalla ja Pähkinäsaaren rauhan

Kuva 3. Siuntion Sjundbyn kartanon linnamaisen päärakennuksen työt aloitettiin 1560-luvulla [9].

rajan pohjoispuolisilla melko uusilla asutusalueilla talonpojat olivat tottuneet omatoimisuuteen, olivat aseistautuneita ja saivat siksi helposti liikkeelle suuren määrän miehiä. Heillä tuskin oli käsitystä suurista kuvioista, mutta he reagoivat paikallisesti kasvaneeseen verorasitukseen. Nuijasotaan liittyvät tapahtumat saivat uudisasukkaita siirtymään uusiin maisemiin. Haasteenani onkin seuraavassa vaiheessa katsoa, olivatko Rahkosten lisäksi vuonna 1598 Ullavaan asettuneet viisi perhettä lähtöisin näiltä samoilta seuduilta. Tapahtumilla on siten selvä vaikutus vielä nykypäiväänkin, sillä suuri joukko Keski-Pohjanmaan asukkaista kantaa tuolloin muutaneiden Rahkosten geneejiä.

Paikallisen tapahtuman vaikutukset siirtyivät pian muistoihin, kun uutta asutusta nousi eri maisemiin ja paikalliset elonjääneet jatkoivat sitkeästi viljelystä. Suuremmat kuviot kehittyivät dramaattisemmin. Talonpojat olivat tottuneet luottamaan lukumäärään. Nuijasodasta tuli heille katastrofi, kun sotatekniikan nopea kehittyminen, tuliaseet ja erityisesti kevyt ratsuväki, oli tekijä, jota nuijapäälliköt eivät osanneet ottaa huomioon. Marski Flemingille ja kuningas Sigismundille nuija-

sota oli taistelun voitto, mutta sota jatkui. Jo hiukan ennen nuijasodan alkua eurooppalaisen aktion painopiste siirtyi ratkaisevasti. *Missio Suetican* kohtalo ratkottiin kaukana Itämereltä, Tonavan ja Mustanmeren välisellä rajamaalla. Lokakuun lopussa 1596 turkkilaiset voittivat Habsburgien ja Transsilvanian kuninkaan joukot Keresztesin taistelussa Pohjois-Unkarissa. Voimat oli suunnattava turkkilaisvaaran torjuntaan pitkäksi aikaa eteenpäin, ja Pohjolan suunta jäi paikalliseksi ilman voimakkaimpien valtioiden tukea, [3].

Kuningas Sigismund tuli takaisin asevoimin kesällä 1598, asettui Kalmariin, voitti Stenborgissa 8.9.1598, mutta kärsi tappion Stångebrossa 25.9.1598 ja joutui poistumaan Ruotsista. Tukholman valtiopäivillä 24.6. 1599 Sigismund syöstiin Ruotsin valtaistuimelta. Ruotsi ja Puola olivat lähes yhtämittäisessä sodassa Baltian alueella vuoteen 1639 saakka. Ruotsi eteni huomattavasti ja sai valtaansa mm. Itämeren piirin suurimman kaupungin Riian. Henkisellä rintamalla taistelu jatkui myös pitkään Puolaan paenneiden katolismielisten emigranttien kannattamana [4], mutta käytännössä ylsi parhaimmillaan vain viitteen 11 kaltaiseksi häväistyspamfletiksi.

Kun katselemme noita tapahtumia puolen vuosituhannen takaa ja jälkiviisauden lasien läpi, ymmärrämme ehkä paremmin nykypäivääkin. Katolinen Eurooppa onnistui torjumaan turkkilaisen ekspansion. Sen autoritaarisen hallinnon muutaman vuosisadan pituisista jäljistä Kaakkois-Eurooppa kärsii vieläkin. Silti vastauskonpuhdistus katolisessa Euroopassa teki pahaa jälkeä. Sen jälkikaikuja näemme vieläkin Etelä-Euroopan EU:n kasvukipuina. Ruotsin valtakunta oli uskonpuhdistuksen linnake Pohjolassa ja Saksassa.

Kansankielinen Raamattu protestanttisissa maissa pani liikkeelle ennennäkemättömän kulttuurimurroksen. Suomessa vain vuosisataa myöhemmin lähes kaikki osasivat katekismuksen pääosat ulkoa ja myös lukea sisältä, [16]. Tältä pohjalta rakentui vähitellen demokratiamme ja hyvinvointiyhteiskuntamme. Suvun historian kannalta kauheat ajat pakottivat etsimään uusia paikkoja ja uusia mahdollisuuksia. Sukuseuramme ja tämäkin artikkeli osoittavat, että niitä löytyi, joten karmean tarinan loppu on silti onnellinen.

Kirjallisuusviitteitä ja kommentteja

(kommenttien tiedot Wikipediasta ellei toisina mainita)

1. Porthan, H.G., Anmärkning om Wiitasaari socken, 31.05.1777, Tidningar Utgifne af et Sällskap i Åbo no 10, s. 73–78. Kolme viimeistä riviä löytyy Kansanrunousarkistoon tallennetusta versiosta.
2. Karttopohjana ote C.P. Hällströmin Vaasan läänin kartasta noin vuodelta 1796.
3. Lappalainen, M. Susimessu: 1590-luvun sisällissota Ruotsissa ja Suomessa. Kustannusosakeyhtiö Siltala, Helsinki, 2009, 319 s.
4. Perusteellinen kuvaus *Missio Sueticasta* O. Garsteinin teoksissa: Rome and the Counter-Reformation in Scandinavia, E.J. Brill, Leiden, 1992: (I) Jesuit Educational Strategy, 1553–1622, 462 s., (II) The Age of Gustavus Adolphus and Queen Christina of Sweden, 1622–1656, 833 s.
5. Germanico Malaspina (n. 1550 Parma, Italia –1603 San Severo, Italia) oli Italian San Severon piispa ja paavin nuntius (lähettiläs), joka oleskeli pitkään lähellä Puolan hovia *Missio Suetican* tehtävissä.
6. Kahdeksankymmenvuotinen sota (tai Alankomaiden kapina tai vapaussota) käytiin vuodesta 1568 vuoteen 1648, jonka kuluessa Alankomaat itsenäistyivät Espanjan vallan alta.
7. Juhana III (1537–92), Ruotsin kuningas 1568–92. Hänen poikansa Sigismund (1566–1632) oli Puolan kuningas 1587–1632 ja Ruotsin kuningas 1593–99. Sigismundin hallituskapunki oli Puolan vanha pääkaupunki Krakova, mutta vuonna 1596 hän asettui Varsovaan.
8. Klaus Fleming (1535–1597), valtaneuvos, joka toimi 1591–1597 Suomen ja Viron käskynhaltijana ja oli tuolloin käytännössä itsenäinen sotilasdiktattori Suomen alueella. Yliamiraali ja valtakunnanmarski oli vapaaherra Viikin vapaaherrakunnassa, johon kuului

puolet Jokioisista ja Siuntiosta, missä hänen asuinpaikana oli Suitian ja Pikkalan kartanot. Siuntio oli Rautalammin kannalta keskeinen hallituspaikka, sillä sikäläisen Sjundbyn kartanon [9] omistajille oli läänitetty huomattava osa Saarijärveä mukaanlukien Rahkola [10].

9. Reuter, Odo Morannal (1901): Finland i ord och bild. Stockholm. p. 207.
10. Kallio, R., Vanhan Saarijärven historia, Jyväskylä 1972, 856 s.
11. Hertigh Carls Slakterebenck, Näköispainos vuoden 1617 laitoksesta, Stockholm 1915, 114 s.
12. Ylikangas, H., Rautalammin kapina, Scripta historica: acta Societatis historicae Ouluensis 6 (1980), 178-192.
13. Markkanen, E., Nuujakapinan alku Rautalammillä - Aika, paikka ja kapinoitsijat, Scripta historica: acta Societatis historicae Ouluensis 6 (1980), 193-205.
14. Markkanen, E., Vanhan Viitasaaren historia, Viitasaaren kunta ja seurakunta, 1983, 664 s.
15. Reinius, T., Ullavan Rahkosessa: "... olivat esi-isänsä Viitasaarelta ja niiltä seuduin kulkeneet täällä kalastamassa ja viimein vähitellen jääneet tänne asumaan.", Kertomus runonkeruumatkalta Keski-Pohjanmaalle 1852, Kansanrunous-arkisto.
16. Piispa Johannes Gezelius vanhempi (1615-1690) rupesi kiinnittämään erityistä huomiota kansanopetukseen ja julkaisi suomeksi 1666 alkeisoppikirjan " Yxi paras lasten tawara", mikä sisälsi aapiskiijan, katekismuksen ja kertomuksia Raamatusta. Vuoden 1686 kirkkolaissa määrättiin (XXIV, §XI): "Wanhemmita pitää uscollisesti manattaman, että he andawat Lapsensa heidän Christillisen Oppins Cappalis hywin ja ahkerast opetta, ja käskettämän niytä, joiden se muhe Seuracunnas pitää tule, Cappalaisen eli Lukkarin, että he caikella wireydel Lasten opettamisen päälle pitäwät, ja opettawat Lapsel lukeman Kirja."

Paluu rikospaikalle

Tämän lehden sivuilla kerrotaan, kuinka 1500-luvun lopulla joukko esi-Rahkosia si-suuntui Keski-Suomessa ruotsalaisten sotilaiden riistoon. Sotilaat olivat jouluna vieneet paikallisilta tavallista enemmän ruokaa, juomaa ja naisia. Läski tummui ja pinna paloi. Joukko paikallisia miehiä päätti hankkiutua eroon sotilaista upottamalla nämä avantoon. Tieto tapahtumasta levisi ja joukon perään lähetettiin rangaistusretkikunta.

Keski-Suomesta rankaisijoita pakoon lähteneet kokoontuivat perimätiedon mukaan Ullavaan ja perustivat sinne Rahkosen kylän.

Nyt, reilut 400 vuotta myöhemmin, ainakin kaksi Ullavaan paenneiden Rahkosten sukua haaran jälkeläisiä on palannut takaisin Keski-Suomeen. Serkkuni muutti Jyväskylään pari vuotta sitten ja minä kuljetin kamani kaupunkiin reilut neljä vuotta sitten. Olen kotoisin Keski-Pohjanmaalta Toholammilta, mutta Jyväskylään muutin Oulusta. Yritin siis peittää jälkeni kiertämällä maakuntaan Pohjois-Suomen kautta.

Taustan peittely tuntuu olevan luontaista meille vuosisatoja sitten paenneille Rahkosille. Olen perinyt ominaisuuden isältäni. Hän on asunut liki 30 vuotta Toholammilla, mutta vasta viime vuosina on suostunut tunnustamaan sen syyttäessä. Tähän saakka hän on sujuvasti kertonut olevansa Ullavasta. Se toki

pitää paikkansa, mutta Toholammilla hän on asunut suurimman osan elämästään. Itsekin olen syyllistynyt totuuden säästöön. Usein kerron kysyttäessä muuttaneeni Oulusta, jos huomaa, että kysyjää ei oikeasti kiinnosta alkuperäni ja hän vain pelkää hiljaisuutta.

Ennen Keski-Suomeen muuttoa olen ollut autuaan tietämätön sukuni taustoista. Sattuman ansiosta työskentelen tällä hetkellä sukuhistoriasta kiinnostuneen miehen alaisena ja sattumalta miehen sukunimi on Rahkonen. Hän on niitä rauhaa rakastavia Rahkosia, joiden ei ole tarvinnut muuttaa pois maakunnasta rangaistuksen pelossa.

Kun siirryin Rahkoseksi Rahkosen alaisuuteen, harkitsin teettäväni t-paidan tekstillä: En ole Jorman poika! Harkitsin sitä siksi, että lähes joka toinen juttukeikka alkoi kysymyksellä, oletko Jorman poika ja joka toisella keikalla asian oletettiin olevan niin ilman että sitä tarvitsi kysyä.

Sinänsä asiassa ei olisi mitään pahaa, mutta nimen perusteella työn saanutta katsotaan usein hieman kiero. Tosin silloin kun ajoin kuorma-autoa isäni ja isoisäni tapaan, se katsottiin pelkästään hyväksi. Siitä on edelleenkin hyötyä, sillä auton ajo lasketaan monessa kahvipöydässä oikeaksi työksi, toimittaminen ei.

Sami Rahkonen

Etsinnässä Rahkosten urheilijat

Tämän lehden sivuilla 18 ja 19 on juttu juoksija Jukka Rahkosesta, joka voitti tänä vuonna peräti neljä 35-vuotiaiden sarjan Suomen mestaruutta. Aiemmin suvun urheilijoista on esiteltä maalivahtina jääkiekon SM-liigaa pelannut Juha Kuokkanen.

Suvun urheilijoista ei ole koottua tietoa. Millaisia urheilijoita Rahkoset ovat sitten olleet? Esimerkiksi Suomen olympiaedustajista 1896–2012 ei löydy yhtään henkilöä, jonka nimi olisi Rahkonen. Mutta onko joukossa ollut sukuun kuuluvia, mutta eri sukunimellä? Ovatko Rahkoset menestyneet muissa arvokisoissa ja kilpailuilla? Jos tiedät, niin kerro, jotta muillekin voidaan kertoa.

Keskisuomalaisen taloustoimittuksen Rahkoset: Jorma (vasemmalla) ja Sami. Jyväskylässä ilmestyvän maakuntalehden taloustoimittuksesta on syksystä 2011 lähtien ollut puolet Rahkosia. Tunnetuin taloustoimittaja Rahkonen on kuitenkin Yleisradiossa työskentelevä Mika Rahkonen, josta oli juttu Rahkoset -lehden numerossa 1/2003. Kuva: Timo Mustalampi

Kommentti

Pakenijoista kaksi Rahkosen nimeä kantavaa perhettä asettui Kokkolan emäpitäjän Ullavan kylään, jossa heidät merkittiin uudisasukkaina veroluetteloon 1598. He olivat nykyisen Rahkosen kylän ensimmäiset asukkaat. Lähes kaikki ullavalaiset ovat heidän jälkeläisiään, mikä on vain pieni osa koko heidän tunnetusta yli 15 000 jälkeläisjoukostaan.

Olavi Keski-Rahkonen

Nettisivuilla lisää Rahkosista

Sukuseuran nettisivut löytyvät osoitteesta www.rahkostensukuseura.fi. Sivustolta löytyvät muun muassa Rahkoset-lehden numerot vuodesta 1999 lähtien.

Jatkossa sivuja on tarkoitus päivittää aikaisempaa useammin, joten kannattaa vilkaista silloin tällöin, mitä sivuilla on. Sukulehti ilmestyy seuraavan kerran vuoden 2014 joulukuussa. Lehdi ilmestyy sukukokousvuosina kahdesti ja välivuosina kerran. Sukuseuran hallituksen viime kokouksessa marraskuussa mietittiin myös sitä vaihtoehtoa, että sukulehti julkaistaisiin jatkossa vain sähköisessä muodossa, mutta päädyttiin siihen, että paperilehdestä ei luovuta lähivuosina.

Suvun nopein maratoonari

Viitasaarelaiselle juoksijalle Jukka Rahkoselle vuosi 2013 on ollut huikea. Hän on voittanut neljä veteraanien Suomen mestaruutta ja yhden SM-pronssin 35-vuotiaiden sarjassa. Kaiken lisäksi hän on juossut maratonilla oman ennätöksensä. Suvun nopeimman maratoonarin menestys on vaatinut kovaa työtä, sillä Jukka juoksee noin 4000 kilometriä vuodessa eli toistakymmentä kilometriä päivää kohti.

Rahkonen (s. 1978) osallistui veteraanien SM-kisoihin tänä vuonna ensimmäistä kertaa. Heti keväällä hän voitti SM-maastoissa kuuden kilometrin kilpailun.

–Kevään mestaruus oli minulle aikamoinen paukku. Voitin mestaruuden loppukirissä, hän kertoo tiukasta taistelusta.

Menestys sai jatkoa jo toukokuussa, kun Jukka voitti 35-vuotiaiden maratonin Suomen mestaruuden tuolloisella ennätysajallaan 2:41:48. Polvijärven Urheilijoita edustava juoksija kilpaili viime kesänä ahkerasti myös rata-kisoissa. Elokuun alussa Kajaanin SM-kisoissa hän voitti kolmevitosten 1500 metrillä ja 10000 metrillä kultaa ja 5000 metrillä pronssia. Ainoa pettymys tuli Jyväskylässä Finlandia Marathonilla, jossa samalla juostiin yleisen sarjan Suomen mestaruuksista. Jukka joutui keskeyttämään vatsavaivojen vuoksi.

Istanbulissa uusi ennätys

Pettymys haihtui kuitenkin lopullisesti 17. päivänä marraskuuta juostulla Istanbulin maratonilla Turkissa. Jukka sijoittui kuudenneksitoista uudella ennätysajallaan 2:40:49.

–Olosuhteisiin nähden aika oli todella kova. Viimeiset 15–16 kilometriä juostiin kovaan vastatuuleen. Oma juoksu sujui todella hyvin; sain viimeisellä neljällä kilometrillä kiinni kymmenkunta kaveria, hän kertoo.

Suomen tämän vuoden maratontilastossa Jukka sijoittuu kirkkaasti 40:n parhaan joukkoon.

Hyvin menneen kauden jälkeen hän tavoittelee ensi vuonna useiden minuuttien parannusta maratonennätykseensä. Tavoitteiden saavuttamisessa auttaa jatkossa myös valmentaja Janne Kivelä. Tähän saakka Rahkonen on hoitanut valmennuksen itse.

–Yritän vielä parantaa tuloksiani ennen kuin ikää tulee enemmän, hän kertoo.

Jukka harrastaa juoksemisen lisäksi hiihtoa, salibandya ja tennistä. Hänen uransa kovin urheilusuoritus juoksemisen ulkopuolella on viides tila sotilaspainin SM-kisoista 65-kiloisten sarjasta, joten hän on urheilijana erittäin monipuolinen.

Ensi kesänä Rahkosen tavoittelee Polvijärven Urheilijoiden joukkueessa tosissaan yleisen sarjan SM-mitalia. Hän haluaa edustaa tuttua seuraa, vaikka ei ole pitkään aikaan asunut Polvijärvellä. Viime kesänä seuran joukkue oli kahdeksas SM-viestien 4 x 800 metrillä.

Rahkonen aikoo juosta seuraavan maratonin ensi keväänä. Tavoitteena on myös syksyn SM-maraton.

Jukka Rahkonen toimii Viitasaaren helluntai-seurakunnan pastorina. Hän asuu perheensä kanssa omakotitalossa kaupungin keskustassa. Perheeseen kuuluvat vaimon lisäksi kymmen- ja kuusivuotiaat työt. Perheessä on myös toinen innokas juoksija, 10-vuotias Sini, joka tuhannella metrillä hätyytteli jo neljän minuutin rajaa tänä vuonna. Keski-Suomen piirinmestaruuskilpailuissa hän juoksi mitaleille 11-vuotiaiden sarjassa Viitasaaren Viestin joukkueessa, joka nappasi 4x50 metrillä pronssimitalin. Sini oli marraskuussa kannustamassa isäänsä Istanbulin maratonilla.

Keskeytys sukulaisen kanssa

Jukka Rahkonen on ehtinyt kilpailla monta kertaa Rahkosten sukuun kuuluvien, Saarijärveltä lähtöisin olevien Tuomas ja Timo Lunt-

Jukka Rahkonen juoksi Istanbulin maratonilla oman ennätöksensä ja sijoittui 16:nneksi. Maratonille osallistui tapahtuman nettisivujen mukaan lähes 20 000 juoksijaa. Kuva: Sini Rahkonen

tilan kanssa. Timo on juossut maratonin aikaan 2:47:27 ja Tuomas aikaan 2:50:35.

Jukka Rahkoselle sukulaisuus Lunttiloiden kanssa selvisi hieman erikoisella tavalla: hän ja Tuomas Lunttila olivat joutuneet keskeyttämään juoksun Helsingissä käydyssä

kilpailussa.

–Sukulaisuus tuli ilmi, kun kysyin Tuomakselta reittiä takaisin lähtöpaikalle. Tilanne osoitti, että maailma on pieni, Rahkonen nauhrahtaa.

Jorma Rahkonen

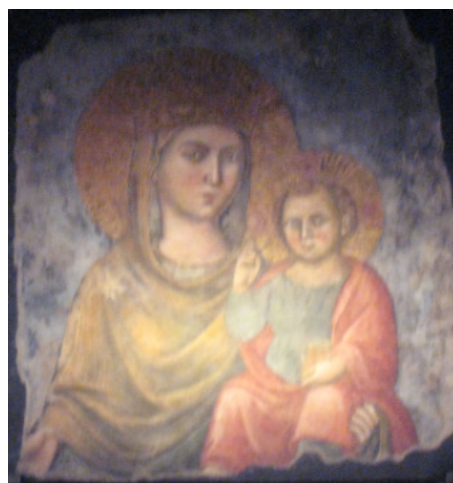
Missio Suetican lähteillä

Tämän lehden pääartikkelissa (sivut 10–15) kerroin Kivijärven kahakasta, joka oli *Missio Suetican* seuraus, vaikka kukaan paikalla ollut ei sitä tiennyt. Rankaisuretkikunnan edeltä asukkaat pakenivat uusille alueille henkensä hädässä. Ajat ovat muuttuneet. Nyt Rahkosia asuu turvallisesti Roomassakin. Vierailin siellä vaimoni Ritvan kanssa tyttäreemme Annan perheessä marraskuussa kiertäen kamerani kanssa myös *Missio Suetican* johtopaikoilla.

Olavi Keski-Rahkonen

Rooman Pietarin kirkon rakentamisen varainkeruussa käytetyt karkeat menetelmät olivat tärkein kannustin Martti Lutherille hänen julkaistessaan teesinsä, mikä laukaisi uskonpuhdistuksen.

Rooman keskustassa olevasta Il Gesù-[Jeesuksen] kirkosta ja kirkon ympärillä olevan korttelin rakennuksista johdetaan jesuiitta-veljeskuntaa. Se on järjestön perustajan Ignatius Loyolan (1491–1556) hautapaikka, ja siellä on häntä innoittanut Madonna Della Strada [Tien Madonna]. Veljeskunta oli aktiivisin vastauskonpuhdistuksen toteuttaja. Myös Germanico Malaspina sai evästyksensä täällä.